

İsimler içinde bir tasnif: Celâl ve Cemâl

Bayan okuyucumuz: “Risâle-i Nûr’da bahsedilen Celâlî ve Cemâlî isimler nelerdir? Bu isimlerin mevcudatta tecellileri hakkında neler söylenebilir?”

Bismillah cümlesinde Celâl ve Cemâl

Allah, hem sonsuz Celâl ve İzzet Sahibi; hem de nihayetsiz Cemal ve Güzellik Sahibidir. Her iki sıfat grubu da mevcudat üzerinde sayısız tecellilere sahiptir.

Cenâb-ı Hakk’ın ezeli sıfatlarının Celâlî ve Cemâlî olmak üzere genelde iki türlü tecellîye sahip olduğunu bildiren¹ Bedüzzaman, “Bismillâhirrahmânirrahîm” kelimesindeki “Allah” kelâmından Celâl silsilesi tecelli ettiğini; diğer iki isim olan “Rahmân ve Rahîm” kelâmlarından da Cemâl silsilesi tecelli ettiğini kaydeder.² Dolayısıyla, Kur’ân’da yüz on dört defa nazil olan “Bismillâhirrahmânirrahîm” cümlesi hem Celâlî, hem de Cemâlî isimlerin zikrini özünde barındırıyor.

“Bismillah” cümlesini Vâhidiyet ve Ehadiyet tecellîleri açısından da ele alan Bedüzzaman, Kur’ân’ın varlıklar âlemini kuşatmış olan Vâhidiyet içinde akılları boğmamak için dâimâ Vâhidiyet içinde Ehadiyet cilvelerini gösterdiğini beyan eder. Üstad Hazretleri Vahidiyet ve Ehadiyet ıstılâhlarını güneş misaliyle açıklıyor. Şöyle ki, güneşin bütün dünyaya ışık vermesi ile, zerreciklere, cam parçacıklarına, damlacıklara ışık vermesi arasında fark yoktur. Güneşi bir bütün olarak kavramaktan aciz kalan kimse, damlacıklardaki veya zerreciklerdeki güneşin yansımalarına dikkat ettiğinde güneşi yedi rengi ile birlikte kavramış olur. Çünkü bütün dünyayı kuşatan güneş, aynı zamanda damlacıklarda da, zerreciklerde de yansımakta ve yedi rengini göstermektedir.

İşte—temsilde hatâ olmasın—Cenâb-ı Hakk’ın bütün isimleri Vâhidiyet itibariyle bütün kâinatı kuşatmıştır; Ehadiyet itibariyle de her zerrede, her küçük şeyde, her çiçekte, her canlıda yine ekser isimleri tecelli halindedir. İnsan akli koca kâinatı havsalasına sığdıramaz ve Bir Yaraticısı olduğunu kavramaktan aciz kalır ise,

Kur'ân'a göre çözüm, küçük varlıkları insanın dikkatine arz etmektir. Kur'ân, aklın boğulmasını önlemek için insan aklının kavrayabileceği küçük varlıklar üzerinde Allah'ın isimlerinin ehadiyet cilvelerini, yani Allah'ın birliğinin küçük şeyler üzerindeki tecellilerini gösteriyor. İşte "Bismillah" kelâmındaki Celâl lâfzı olan "Allah" ismi, Allah'ın isimlerinin bütün kâinat üzerindeki hâkimiyetine; "Rahman ve Rahîm" isimleri de Cenâb-ı Hakk'ın isimlerinin küçük şeylerdeki birlik, şefkat ve rahmet tecellilerine işaret ediyor.³

Celâl içinde Cemâl tecellisi

Bedüzzaman, Vâhidiyetin Celâl tecellisini; Ehadiyetin de Cemâl tecellisini gösterdiğini kaydediyor. Bu durumda ekseriyetle bütün olarak kâinata ve küllî şeylere Celâl sıfatı ve Celil ismi; bütün küçük varlıklara, yani kâinatın fihristesi niteliğindeki küçük hayatçıklara da Cemâl sıfatı ve Cemil ismi tecelli eder. Bazen de Cemâl, Celâl'den tecelli eder. Yani büyük varlıkların azametinde bir güzellik, büyüklüğünde bir rahmet, haşmetinde bir nezahet vardır. Büyüklüğü ve azameti Celâlî isimlerden ise, güzelliği ve rahmet eseri oluşu Cemâli isimlerdendir. Aynı zamanda Celâl içinde Cemâl tecellisine, Cemâl içinde de Celâl tecellisine şahit olmak mümkündür. Yani Celâl ne kadar Cemil ise; Cemâl de o kadar Celîl'dir.⁴ Küçüklerde tezahür eden Celâl ve İzzet izleri de gözden kaçmamalıdır. Meselâ sinek öyle onurludur ki, izzet ve onuruyla, Celâl ve İzzet Sahibi olan Allah'ın eseri olduğunu adeta haykırır!

Büyük-küçük herşey Allah'ı zikrediyor

Saîd Nursî'nin ifadesiyle, güneş ve arş gibi büyük cirmler, haşmet lisanıyla "Yâ Celîl! Yâ Kebîr! Yâ Azîm!" diye Allah'ı zikrederler. Sinek ve balık gibi küçücük hayat sahipleri de rahmet lisâniyle, "Yâ Cemîl! Yâ Rahîm! Yâ Kerîm!" diye Allah'ı zikrederler. Celîl-i ZülCemâl'den ve Cemîl-i ZülCelâl'den başka hiçbir kimse, hiçbir şey şu büyük âlem olan kâinâta ve küçük âlemler manasında olan cümle canlı varlıklara asla müdahale edemez!⁵ Buradan hareketle Kebîr, Mütekebbir, Azîm, Cebbâr, Kakhâr, Melik, Müntakım gibi haşmet, azamet, ulviyet, büyüklük, kahır, azab, korku ve heybet ifâde eden isimlerin Celâlî isimler olduğu; buna karşılık Rahmân, Rahîm, Kerîm, Selâm, Gaffâr, Rezzâk, Latîf, Halîm Tevvâb, Afüvv gibi rahmet, şefkat, merhamet, mağfiret, güzellik, rızâ, bağışlamak, lütûf ve ümit ifâde eden isimlerin ise Cemâlî isimler olduğu söylenebilir.⁶

Kâinatta zıtların birbiriyle mücadeleleri, büyük şeylerin haşmet ve gösterişi, güzel olanların ise nezahet ve cazibesi bu iki sıfat ve isim gurubunun muhtelif tarzlardaki tecellilerini nazara verirler. Bu bağlamda, her şeyde görülen sürekli değişiklik

kanunu; her şeyin her an değişme, gelişme, büyüme ve farklılaşma içinde oluşu; iyilikle kötülüğün, güzellikle çirkinliğin, aydınlıkla karanlığın, nur ile nârın, hidayet ile dalâletin hep birbiri ile mücadele vaziyetinde bulunmaları da Celâlî ve Cemâli isimlerin tecellilerindedir.7

DİPNOTLAR:

- 1- İşârât'ül-İ'câz, s. 66; Lem'alar, s. 84.
- 2- İşârât'ül-İ'câz, s. 21.
- 3- Sözler, s. 15.
- 4- Mesnevî-i Nûriye, s. 178, 181, 183.
- 5- Mektûbât, s. 228.
- 6- İşârât'ül-İ'câz, s. 66'dan istifâde ile.
- 7- Lem'alar, s. 84.